

Posudek oponenta bakalářské práce:

Martin Veselý, Majetková struktura obyvatel královských měst v Čechách a na Moravě v 15. a 16. století (na příkladu města Olomouce),
Universita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií, Praha 2007.

Autor se ve své bakalářské práci zaměřil na rozbor majetkové struktury měšťanstva ve vybraných moravských královských městech v 15. a 16. století. Studium tématu z oblasti hospodářských dějin opřel jednak o bohatou literaturu, z níž přejímá pro další propočty některé kvantitativní údaje, jednak o dvě pramenné edice, zachycující záznamy o tržních transakcích s nemovitostmi v Olomouci (Památné knihy olomoucké z let 1430-1492) resp. záznamy o historii nejstarších olomouckých domů převážně z 16.-19.století (Die Olmützer Häuserchronik). Výzkum založený na pramenech podnikl tedy autor pro město Olomouc, zdrojem informací o dalších moravských a českých královských městech jsou mu dosavadní studie českých historiků.

Použitá literatura, vážící se k problematice cen, mezd, daňového zatížení, společenské a majetkové struktury či hospodářských poměrů v královských městech, je pozoruhodně bohatá a zahrnuje klasické práce Mendlovy z 10. a 20.let minulého století na straně jedné i nejnovější studie z 90.let na straně druhé. Silné zastoupení mají přirozeně příspěvky z 50. a 60. let, kdy se hospodářské dějiny těšily obzvláštní pozornosti. Celkově zřetelně dominují kratší drobnohledné studie nad syntetizujícími pracemi, což po mém soudu do jisté míry spoluurčilo záběr a orientaci předložené práce ve smyslu striktního přidržení se analýzy kvantitativních údajů a malé ochoty či odvahy provázat tyto rozборы s obecnějšími kulturněhistorickými otázkami.

Martin Veselý sleduje majetkovou diferenciaci v jednotlivých městech zejména prostřednictvím berního ocenění potažmo tržních cen domů a na základě svých zjištění se pokouší o typologické rozdělení královských měst co do úrovně majetkové diferenciaci. Tuto otázku autor spojuje ještě s diachronním hlediskem a díky časovému záběru od přibližně poloviny 15. do poloviny 16. století se snaží postihnout dynamiku hospodářského vývoje v té které lokalitě.

Na předložené práci je třeba ocenit přesné vymezení problémů a okruhu pramenů a literatury, kritický přístup k těmto literaturám i vědomí omezené výpovědní hodnoty získaných údajů a opatrné formulování závěrů. Autor prokázal na poměry bakalářské práce výjimečné porozumění studované problematice, což mu umožňuje hovořit o tématu s pozoruhodnou erudicí. V textu se zrcadlí studentovo přesné, logicko-matematické myšlení a výborné stylistické schopnosti. Přesto se práce nečte snadno: autor poměrně hutný výklad, v němž těsně za sebou a bez interpretačního provázání a komentáře klade jednotlivá dílčí tvrzení a propočty, prakticky nikdy neodlehčí a některé formulace, byť věcně důležité, jsou k čtenáři vysloveně nemilosrdné (např. na s.18: „V Jihlavě jsme nuceni poměřovat nikoliv podíl výše ocenění majetku, ale výše dávky placené vlastníky nemovitostí, opět vůči podílu obyvatel z té které čtvrti na populaci města“). Na této rovině by bylo žádoucí nespolehat se na to, že závěry z předložených kvantitativních údajů přece jasně vyplývají a doprovodit tabulky vysvětlujícím komentářem. Např. na s.18 autor propočítává pro jednotlivé městské čtvrti Brna, Znojma a Jihlavy index, který vztahuje majetek obyvatel příslušné čtvrti (resp. odhad majetku v berních rejstřících) k podílu obyvatel této čtvrti na městské populaci jako celku. A aniž by vysvětlil, jak indexy číst (čím vyšší index, tím je obyvatelstvo dané čtvrti majetnější), hned předkládá závěry o povaze majetkových rozdílů v jednotlivých městech. Podobně si počíná i na jiných místech, např. na s.29-30: z propočtu indexu, vztahujícího celkové ocenění domů v jednotlivých čtvrtích k počtu tamních domů, vyvozuje okamžitě závěr, že ve velkých sídelních městech (Brno, Olomouc) byly rozdíly v majetnosti obyvatel výraznější než ve

středně velkých městech (Znojmo, Jihlava). Ovšem při podrobnějším pohledu na tyto výpočty k stejnému závěru nedospívám: vezmu-li v potaz velikost rozdílu mezi nejvyšším a nejnižším indexem ve městě, který by měl vypovídat o rozdílech mezi majetností obyvatel jednotlivých čtvrtí, největší shledám pro „středně velké“ Znojmo.

Autor sice dosti systematicky odkazuje, ale v záplavě přehledových tabulek není vždy zcela zřejmé, zda jde o převzaté údaje popř. výsledky dalšího propočtu údajů jiných autorů nebo zda jde o bilanci vlastních pramenných výzkumů (např. tabulka 4). Pro lepší orientaci v textu by navíc bylo vhodné opatřit tabulky popiskami, z nichž by jednoznačně plynulo, co tabulka vlastně sděluje. Takto se musí čtenář ponořit do odstavce, který tabulku předchází: až v něm se zpravidla dozví, co přesně v tabulce je a z jakých zdrojů autor čerpá.

Každý, kdo se vysloveně systematicky nezabývá hospodářskými dějinami, by uvítal výklad k některým zvláštnostem, již si nelze nevnímat: jak je možné (tab.21), že tržní cena domu mnohonásobně překračuje ocenění domu pro berní účely? Lze tušit, že pokud ocenění domů bylo v rukou těch, kteří byli následně daní zatíženi, snažili se ocenit domy co nejnižší. Taková praxe však byla dlouhodobě průchozí? Je reálná cena domu z předposledního řádku tabulky 21 (500 hřiven)? Nejde jen o chybu v převodu částky z dukátů na groše?

Věcných připomínek k textu i tabulkám je skutečně mizivě, moje zásadní připomínka – či snad lépe podnět pro rozvíjení tohoto tématu - je spíše konceptuální povahy a naznačila jsem ji již v úvodu posudku: v dějepisectví posledních řekněme 30 let (u nás soustavněji posledních 15 let) se jednoznačně uplatňuje tendence propojovat výsledky hospodářských, ale též sociálních a demografických studií s obecnějšími kulturně-historickými otázkami, s rekonstrukcí dobového systému hodnot. Možná i autor předložené práce se mohl pokusit opustit úzké mantinely studia cen nemovitostí a hypoteticky provázat své závěry s některými kulturními fenomény. V tom smyslu, zda např. určitá majetková struktura města nemohla specifickým způsobem spoluurčovat kulturní klima ve městě nebo zda určitý jev z oblasti hospodářství nemůžeme pokládat za symptom určitého postoje. Budiž tento poslední odstavec spíše námětem, že by bylo možné rozvíjet hospodářské dějiny více směrem k poznání kultury coby dobového systému hodnot.

Předložená bakalářská esej v každém případě splňuje všechny nároky, kladené na bakalářskou práci: pracuje s reprezentativní literaturou, opírá se o analýzu pramenů, užívá přesnou a náležitou metodu. Dokládá autorův hluboký ponor do sledované problematiky a jeho schopnost položit si jednoznačné otázky a najít na ně adekvátní odpovědi.

Bakalářskou práci Martina Veselého navrhuji k obhájení s tím, aby byla hodnocena jako výborná s bodovým hodnocením kolem 43-44 bodů.

Mgr. Markéta Seligová

V Praze dne 8.června 2007